

Μουσική για όλους

● Για να παίξουμε τα εικονικά όργανα στον υπολογιστή χρειαζόμαστε ένα **ηλεκτρονικό ψηφιακό* πληκτροφόρο όργανο**, π.χ. ένα συνθετητή* (συνθεσάιζερ - synthesizer). Πατώντας τα πλήκτρα του παράγουμε τον ήχο των εικονικών οργάνων.

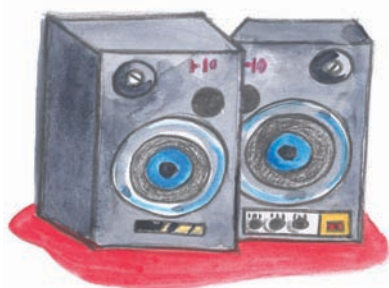
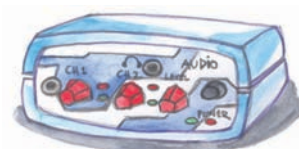

Ξέχασα να σας μιλήσω για την **κάρτα ήχου** και τα **ηχεία!**

● Η **κάρτα ήχου** είναι απαραίτητη για την ηχογράφηση και τη αναπαραγωγή του ήχου στον υπολογιστή μας. Βρίσκεται μέσα στον υπολογιστή και συνεργάζεται με τα διάφορα προγράμματα.

● Συχνά οι μουσικοί χρησιμοποιούν για τις ηχογραφήσεις τους εξωτερική κάρτα ήχου (βλέπε εικόνα).

Συνδέουν σ' αυτή το **μικρόφωνο** και τα **ηλεκτρονικά μουσικά όργανα*** και ο ήχος αποθηκεύεται μέσω του προγράμματος σε αρχεία στον υπολογιστή.

● Με τα **ηχεία (μόνιτορς - monitors)** μπορούμε ν' ακούμε τον ήχο ή τη μουσική από τον υπολογιστή. Αν θέλουμε να ακούμε μόνο εμείς, χρησιμοποιούμε **ακουστικά** (σαν αυτά που με βλέπεις να φοράω).

● Όταν τελειώσουμε τη δουλειά μας, μπορούμε να μεταφέρουμε τα αρχεία ήχου από τον υπολογιστή σε ψηφιακό δίσκο (σιντί - CD ή ντιβιντί DVD) με τη βοήθεια της **συσκευής αντιγραφής ψηφιακού δίσκου (σιντί - ντιβιντί ράιτερ - CD, DVD - RW)**.

Έτσι, μπορείς να ακούς μουσική σε οποιαδήποτε συσκευή ακρόασης (σιντί ή ντιβιντί πλέιερ - CD ή DVD player, γουόκμαν - walkman, κ.ά).

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο σημερινό μάθημα γνωρίσαμε τα βασικά στοιχεία εξοπλισμού μιας οικιακής μονάδας παραγωγής μουσικής (**χόουμ στούντιο - home studio**).

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ηλεκτρονικός υπολογιστής, χόουμ στούντιο, μουσικό πρόγραμμα, συνθεσάιζερ, σαμπλ

Παρατήρησε μια παιδική ζωγραφιά που αποτελείται από **παραλλαγές** του ίδιου θέματος (μιας πέστροφας). Μπορείς να διακρίνεις ποια στοιχεία διαφοροποιούνται σε κάθε παραλλαγή;

Στη μουσική μπορούμε, επίσης, να δημιουργήσουμε **παραλλαγές** προσθέτοντας ή αφαιρώντας νότες από ένα **μουσικό θέμα**, αλλάζοντας το ρυθμό του ή μεταβάλλοντας τις συνηχήσεις, δηλαδή τις νότες που το συνοδεύουν.

Άκουσε τις **έξι παραλλαγές** που έγραψε το 1819, ο συνθέτης **Φραντς Σούμπερτ** πάνω στη **μελωδία** ενός τραγουδιού του, με τίτλο «**Η Πέστροφα**».

Η αρχική μελωδία, δηλαδή το **θέμα**, είναι μια **ολοκληρωμένη μουσική ιδέα**. Αν συμβολίσουμε το **θέμα** με το γράμμα **A** και τις **παραλλαγές** του με **A1, A2, A3**, κτλ., η σύνθεση του Σούμπερτ θα έχει τη **μορφή**:

A A1 A2 A3 A4 A5 A6

Το κομμάτι είναι γραμμένο για ένα σύνολο από **πέντε** μουσικά όργανα (**κουιντέτο**)*: ένα **πιάνο**, ένα **βιολί**, μια **βιόλα**, ένα **βιολοντσέλο** κι ένα **κοντραμπάσο**.

Καθώς ακούς το έργο, προσπάθησε να διακρίνεις κάθε φορά το **θέμα** και τις **παραλλαγές** του όπως «περνούν» από το ένα όργανο στο άλλο.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο σημερινό μάθημα ακούσαμε ένα έργο κλασικής μουσικής που έχει τη μορφή **θέμα** και **παραλλαγές**.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: μορφή θέμα και παραλλαγές

Όπως γνωρίζεις, για να κρατήσουμε το ρυθμό στη μουσική αρκεί να χτυπήσουμε με το σώμα μας ή με κάποιο κρουστό όργανο τους σταθερούς χτύπους που νιώθουμε.

Στα τραγούδια που ακολουθούν χτύπησε το **ρυθμό** παίζοντας με **μουσικά όργανα** ή μ' ένα μολύβι στο θρανίο σου.

Μαθητές της Ε' Δημοτικού παίζουν ταμπουρίνο, ντέφι και μαράκες

Μέτρο επτά ογδών

Άκουσε το τραγούδι «**Σαράντα γιδοπρόβατα**» της **Λένας Πλάτωνος**. Τους στίχους έγραψε η **Μαριανίνα Κριεζή**. Τραγουδάει η **Σαβίνα Γιαννάτου**.

Χτύπησε το ρυθμό του με ξυλάκια (χωρίς ν' ακούς τη μουσική) λέγοντας δυνατά τη φράση: «**Σήμερα βρέχει πάλι**».

Όπως βλέπεις στο σχήμα, άλλοι χτύποι **τονίζονται** περισσότερο, άλλοι λιγότερο κι ορισμένοι καθόλου. Ο χτύπος με το σκούρο χρώμα τονίζεται περισσότερο από εκείνους με το ανοιχτό χρώμα.

Άκουσε το τραγούδι άλλη μια φορά και χτύπησε στο ντέφι μόνο τους **τονισμένους χτύπους**.

Δες πως γράφεται αυτός ο ρυθμός. Κάθε χτύπος αντιστοιχεί σε ένα όγδοο:

Όταν ένα μουσικό έργο έχει αυτό το ρυθμό, λέμε ότι το μέτρο του είναι **επτά όγδοα**.

Ας «κρατήσουμε» το ρυθμό! (2)

Μέτρο πέντε ογδών

Άκουσε το «**Τραγουδάκι**» του **Λαυρέντη Μαχαιρίτσα**. Τους στίχους έγραψε ο **Ευτύχης Ζαρμπ**.

Χτύπησε το ρυθμό του με ξυλάκια (χωρίς ν' ακούσ τη μουσική) λέγοντας δυνατά τη φράση: «**Σήμερα βρέχει**».

Όπως βλέπεις, ορισμένοι χτύποι τονίζονται περισσότερο από άλλους και ορισμένοι καθόλου.

Άκουσε το τραγούδι ξανά και χτύπησε στο ντέφι μόνο τους **τονισμένους χτύπους**.

Δες πως γράφεται αυτός ο ρυθμός. Κάθε χτύπος αντιστοιχεί σε ένα όγδοο:

Όταν ένα μουσικό έργο έχει αυτό το ρυθμό, λέμε ότι το μέτρο του είναι **πέντε όγδοα**.

Μέτρο εννιά ογδών

Άκουσε το τραγούδι «**Μη μιλάς άλλο γι' αγάπη**» σε στίχους και μουσική του **Διονύση Σαββόπουλου**.

Χτύπησε το ρυθμό του με ξυλάκια (χωρίς ν' ακούσ τη μουσική) λέγοντας δυνατά τη φράση: «**Σήμερα βρέχει πάλι, βρέχει**».

Όπως βλέπεις, ορισμένοι χτύποι τονίζονται περισσότερο από άλλους και ορισμένοι καθόλου.

Άκουσε το τραγούδι ξανά και χτύπησε στο ντέφι μόνο τους **τονισμένους χτύπους**.

Δες πως γράφεται αυτός ο ρυθμός. Κάθε χτύπος αντιστοιχεί σε ένα όγδοο:

Όταν ένα μουσικό έργο έχει αυτό το ρυθμό, λέμε ότι το μέτρο του είναι **εννιά όγδοα**.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο σημερινό μάθημα «κρατήσαμε» το ρυθμό σε τρία ελληνικά τραγούδια παίζοντας με **μουσικά όργανα**. Μάθαμε το μέτρο των **επτά όγδων**, το μέτρο των **πέντε όγδων** και το μέτρο των **εννιά όγδων**.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ρυθμός, μέτρο πέντε όγδων, μέτρο επτά όγδων, μέτρο εννιά όγδων

Γιορτή 25ης Μαρτίου. Η χορωδία του σχολείου τραγουδά

Μέχρι τώρα μπορεί να έχεις παρακολουθήσει ή να έχεις οργανώσει μαζί με τους συμμαθητές σου **σχολική γιορτή** για την **επέτειο της 25ης Μαρτίου**. Η γιορτή συνήθως συνδυάζει διάφορες μορφές τέχνης: απαγγελία ποιημάτων, δραματοποίηση θεατρικών έργων, εκτέλεση τραγουδιών, δημοτικό χορό, κ.ά.

Θέλεις να διαλέξουμε **τραγούδια** για ένα μουσικό πρόγραμμα που θα μπορούσε να παρουσιαστεί σ' αυτή τη γιορτή;

Κ. Γ. Παπαγιαννάκης,
«Το Ελληνόπουλο»

Η Άλωση* της Κωνσταντινούπολης το 1453, τα χρόνια της σκλαβιάς και οι αγώνες του Ελληνισμού για ελευθερία με αποκορύφωμα την Επανάσταση του 1821 αποτυπώνονται σε πλήθος από **τραγούδια** που έφθασαν σε μας.

Η χορωδία μπορεί να ξεκινήσει με το Κοντάκιο* «**Τη Υπερμάχω Στρατηγώ**» που αποτελεί, κατά παράδοση, εθνικό και θρησκευτικό σύμβολο του ελληνισμού.

Στη συνέχεια, μπορεί να ακολουθήσει ένα **δημοτικό τραγούδι** που αναφέρεται στην Άλωση της Πόλης*.

Ρ. Π. Μπόνινγκτον,
«Έλληνας αρματολός»

Άκουσε το τραγούδι «**Τα Δώδεκα ευζωνάκια***»

Πρώτοι οι **κλέφτες** και οι **αρματολοί** αντιστέκονται και προετοιμάζουν τον αγώνα για απελευθέρωση. Η γενναιότητα, τα κατορθώματα, η σκληρή ζωή τους αλλά και η βαθιά τους πίστη κι ελπίδα για μια ελεύθερη πατρίδα, αποτυπώνονται σε **ιστορικά δημοτικά τραγούδια** που ονομάζονται **κλέφτικα**.

Η πατρίδα τραγουδάει (25η Μαρτίου)

Άκουσε και τραγούδησε το «**Γεροκλέφτη**» που έχει ρυθμό τσάμικου:

«Παιδιά σαν θέλτε λεβεντιά
και κλέφτες να γενείτε...»

Τραγούδησε έπειτα το **Θούριο*** του **Ρήγα Φεραίου** σε μία από τις μελωδίες με τις οποίες τραγουδιόταν μυστικά εκείνη την εποχή.

Ο **Ρήγας Φεραίος** (1757 - 1798) οραματιζόταν έναν κόσμο όπου οι λαοί θα ζούσαν ελεύθερα και ειρηνικά. Για να εμπνεύσει τους Έλληνες και όλους τους υπόδουλους λαούς ν' αγωνιστούν για την ελευθερία τους, έγραψε τους στίχους του περίφημου **Θούριου**:

«...Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή
παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή...»

Στη συνέχεια, μπορείς να τραγουδήσεις ένα από τα πολλά δημοτικά τραγούδια που αναφέρονται σε ιστορικά γεγονότα και σε ήρωες της Ελληνικής Επανάστασης.

Θεόδωρος Βρυζάκης,
«Εξοδος του Μεσολογγίου»

Ο Ρήγας Φεραίος τραγουδά το «Θούριο».
Αντίγραφο έργου του Π. Βον Χες

Άκουσε και τραγούδησε το «**Πήραμε την Τροπολιτσά**»:

«...Τηράμε την Τροπολιτσά,
του λιονταριού τις πόρτες,
που πο-, μωρέ, που πολεμούν οι Έλληνες...»»

Μπορείς ακόμη να επιλέξεις ελληνική ποίηση μελοποιημένη από σύγχρονους Έλληνες συνθέτες.

Άκουσε ένα απόσπασμα από το έργο «**Ελεύθεροι Πολιορκημένοι**» του εθνικού μας ποιητή **Διονύσιου Σολωμού**, που έχει μελοποιηθεί από το συνθέτη **Γιάννη Μαρκόπουλο**:

«Άκρα του τάφου σιωπή
στον κάμπο βασιλεύει...»

Η πατρίδα τραγουδάει (25η Μαρτίου)

Άκουσε το ποίημα «**Τσάμικος**» που γράφτηκε από τον ποιητή **Νίκο Γκάτσο** και μελοποιήθηκε από το **Μάνο Χατζιδάκι**:

«Στα κακοτράχαλα τα βουνά,
με το σουραύλι* και το ζουρνά,*
πάνω στη πέτρα την αγιασμένη,
χορεύουν τώρα τρεις αντρειωμένοι.....»

Θ. Λεμπλάνκ,
«Μουσικοί»

Η γιορτή θα κλείσει πανηγυρικά με τον **Εθνικό Ύμνο**. Πρόκειται για τις δύο πρώτες στροφές του ποιήματος «**Ύμνος εις την Ελευθερίαν**» του **Διονύσιου Σολωμού**. Τη μουσική έγραψε ο συνθέτης **Νικόλαος Χαλικιόπουλος - Μάντζαρος**.

Εξώφυλλο (αριστερά) και πρώτη σελίδα (δεξιά) από χειρόγραφο του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν» που μελοποίησε ο Νικόλαος Χαλικιόπουλος-Μάντζαρος το 1843

Σε γνωρίζω από την κόψη
του σπαθιού την τρομερή,
σε γνωρίζω από την όψη,*
που με βία* μετράει τη γη.

Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
των Ελλήνων τα ιερά,
και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο σημερινό μάθημα είδαμε πώς μπορούμε να οργανώσουμε ένα **μουσικό πρόγραμμα** σχολικής εορτής για την **ιστορική επέτειο** της **25ης Μαρτίου**. Μάθαμε ακόμη **τραγούδια** που μπορούν να αποτελέσουν μέρος αυτού του προγράμματος.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: πατρίδα, ελευθερία, τραγούδι

Έχεις σκεφτεί ότι η μουσική μπορεί να σε «ταξιδέψει» σε διάφορες περιοχές του κόσμου; Αλήθεια, πόσα τραγούδια γνωρίζεις σε διαφορετική γλώσσα από εκείνη που μιλάς;

Στο **ραδιόφωνο**, στην **τηλεόραση**, σε **ψηφιακούς δίσκους** (σιντί – cd) ή στο **Διαδίκτυο*** (Ίντερνετ - Internet) αλλά και σε **συναυλίες**, μπορούμε να ακούσουμε μουσική από διαφορετικές χώρες και πολιτισμούς.

Άκουσε δύο έργα Ελλήνων συνθετών, που έχουν «δανειστεί» στοιχεία από τη μουσική άλλων λαών ή πολιτισμών.

Το πρώτο έργο έχει τίτλο «**Ταμάρα – η αρχή του παραμυθιού**». Ο συνθέτης **Νίκος Κουπουργός** έχει βασιστεί για τη δημιουργία του σε μία **τσιγγάνικη μελωδία**.

Το κομμάτι στηρίζεται στο ρυθμικό σχήμα:

2/4 | ♩ ♩ ♩ | ♩ ♩ |

συ_ γκοό_ πα τα τα

Χτύπησε το ρυθμικό σχήμα με **ξυλάκια** καθώς ακούς το κομμάτι. Μπορείς να λες από μέσα σου: «συ – γκοό – πα, τα τα».

Ταυτόχρονα, ένας συμμαθητής σου μπορεί να παίζει το παρακάτω ρυθμικό σχήμα σε **ντέφι** με **ζίλια**:

2/4 | ♩ ♩ | ♩ ♩ |

τα σστ τα τα

Στη νότα με το σύμβολο ♩ θα παίξεις «κουδουνίζοντας» τα ζίλια του ντεφιού.

Το δεύτερο έργο είναι το τραγούδι «**Η μπόσσα – νόβα του ζαχαροπλαστείου**». Τη μουσική έγραψε ο **Δημήτρης Μαραγκόπουλος** και τους στίχους η **Μαριανίνα Κριεζή**. Ο συνθέτης έχει εμπνευστεί από το βραζιλιάνικο χορό **μπόσσα – νόβα**.

Ρυθμικό μουσικό «ταξίδι»

Άκουσε το τραγούδι και παρατήρησε τον εκπαιδευτικό Μουσικής, καθώς θα αποδίδει το ρυθμικό σχήμα που βλέπεις:

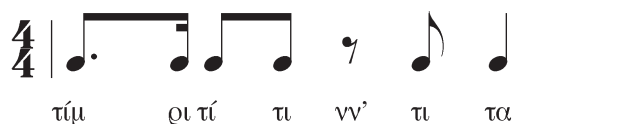

τίμ_ ρι τί_ τι σστ τα

Μπορείς να τον μιμηθείς;

Ο εκπαιδευτικός θα παίξει τώρα το ρυθμικό σχήμα με μια μικρή παραλλαγή. Επανάλαβε το κι εσύ στο **ταμποурίνο**:

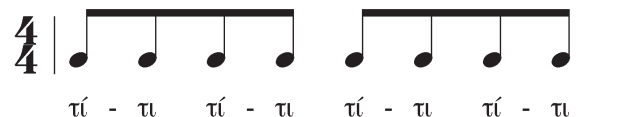
τίμ_ ρι τί_ τι νν' τι τα

Δύο συμμαθητές σου μπορούν να σε συνοδέψουν παίζοντας στο **ντέφι** και στις **μαράκες** ως εξής:

σστ τα νν' τι τα

τί - τι τί - τι τί - τι τί - τι

Κάντε μερικές πρόβες παίζοντας ο καθένας το μέρος του χωριστά και μετά δοκιμάστε να παίξετε όλοι μαζί.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο σημερινό μάθημα έπαιξες με μουσικά όργανα **ρυθμικές συνοδείες** για δύο δημιουργίες ελλήνων συνθετών που είναι επηρεασμένες από τη **μουσική άλλων πολιτισμών**.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ρυθμός, ρυθμικά σχήματα

Το Πάσχα είναι η μεγαλύτερη γιορτή της Ορθοδοξίας και του ελληνισμού. Οι λατρευτικές εκδηλώσεις ξεκινούν τη Μεγάλη Σαρακοστή και κορυφώνονται τη Μεγάλη Εβδομάδα.

Τις πρώτες εβδομάδες της Μεγάλης Σαρακοστής οι πιστοί πηγαίνουν στην εκκλησία για ν' ακούσουν τους Χαιρετισμούς (**Ακάθιστος Ύμνος**).

«Η Σταύρωση στο νάρθηκα»,
Μοναστήρι του Όσιου Λουκά

Άκουσε το Κοντάκιο* του Ακάθιστου Ύμνου «**Τη Υπερμάχω Στρατηγώ**»:

«**Τη Υπερμάχω Στρατηγώ τα νικητήρια
ως λυτρωθείσα των δεινών ευχαριστήρια...**»

Τζούλια Κλήμη,
Στολισμός Επιταφίου
στην Κάρπαθο

Μέσα από το λόγο των Ευαγγελίων, που διαβάζονται τη Μεγάλη Εβδομάδα, οι πιστοί ξαναζούν τα Πάθη. Κατά την περιφορά του Επιταφίου, τη Μεγάλη Παρασκευή, ψέλνονται τα **Εγκώμια**.

Άκουσε αποσπάσματα από τα **Εγκώμια**:

«**Αι γενεαί πάσαι, ύμνον τη ταφή σου,
προσφέρουσι Χριστέ μου.**»

«**Ω γλυκύ μου έαρ, γλυκύτετόν μου
τέκνον, που έδυ σου το κάλλος;**»

Το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου αναγγέλλεται θριαμβευτικά η Ανάσταση του Χριστού.

Άκουσε το **Απολυτίκιο** της Ανάστασης:

«**Χριστός Ανέστη εκ νεκρών,
θανάτω θάνατον πατήσας
και τοις εν τοις μνήμασι
ζωήν χαρισάμενος.**»

«Η «Ανάσταση ή η Κάθοδος του Χριστού
στον Άδη», Μοναστήρι του Όσιου Λουκά

Χριστός Ανέστη

Λαζαράκια

Με τις λατρευτικές εκδηλώσεις του Πάσχα συνδέονται πολλά έθιμα και **παραδόσεις** του λαού μας. Ένα **έθιμο** που γινόταν παλιά και διατηρείται ακόμη σε ορισμένες περιοχές είναι τα **Κάλαντα** του **Λαζάρου**.

Το Σάββατο του Λαζάρου, τα παιδιά γυρίζουν από σπίτι σε σπίτι κρατώντας ένα **ομοίωμα*** του **Λαζάρου** και λένε τα «λαζαρικά», δηλαδή κάλαντα που περιγράφουν το θαύμα της ανάστασης του Λαζάρου. Στα χέρια τους κρατούν κι ένα καλάθι στολισμένο με λουλούδια, όπου βάζουν το φιλοδώρημα

Κάλαντα Λαζάρου

που τους δίνουν (αβγά, καρπούς και χρήματα).

Στη μνήμη του Λαζάρου, στα χωριά, οι γυναίκες ζυμώνουν ψωμιά ή κουλούρια για τα παιδιά, που λέγονται «λαζαρούδια» ή «λαζαράκια».

Άκουσε κάλαντα του Λαζάρου από τους Φούρνους Ικαρίας:

*«Λάζαρος στην πόρτα σου
να σου ψοφήσει η κότα σου
κι αν δεν μου δώσεις έν' αυγό
να σου ψοφήσουνε κι οι δυο...»*

Χορός την Κυριακή του Πάσχα

Το Πάσχα συμπίπτει χρονικά με την αναγέννηση της φύσης, την Άνοιξη. Γι' αυτό, την Κυριακή του Πάσχα, μετά τη Δεύτερη Ανάσταση, γιορτάζουμε παραδοσιακά με τραγούδια και χορούς.

Άκουσε το δημοτικό τραγούδι από την Πελοπόννησο «Σήμερα Χριστός Ανέστη». Τραγουδά η Δόμνα Σαμίου.

*«Σήμερα μαύρα μου μάτια, σήμερα Χριστός Ανέστη
σήμερα Χριστός Ανέστη και στους ουρανούς ευρέθη...»*

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο σημερινό μάθημα γνωρίσαμε τη **βυζαντινή εκκλησιαστική** και **δημοτική μουσική**, **παραδόσεις** και **έθιμα** του λαού μας που συνδέονται με το Πάσχα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: βυζαντινοί ύμνοι, Πάσχα, κάλαντα Λαζάρου, πασχαλιάτικα έθιμα

Κάθε χρόνο, μουσικοί, χορευτές, ζωγράφοι και καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο συναντιούνται σ' ένα μεγάλο «πανηγύρι».

Ήχοι και όργανα από την Ιρλανδία, την Ελλάδα, την Αλγερία, την Πορτογαλία ενώνονται με ήχους και χρώματα από την Αρμενία, τη Λατινική Αμερική, την Αυστραλία, την Κούβα, με θέατρο και χορούς από την Κίνα, την Ινδία και την Αφρική, με ρυθμούς από την Καραϊβική και την Ινδονησία...

Αυτό το πολύχρωμο μωσαϊκό των τεχνών ονομάζεται **ΓΟΥΜΑΝΤ (WOMAD)** από τα αρχικά των λέξεων «Γουόρλντ οφ Μιούζικ Αρτ εντ Ντανς» (“World of Music Art and Dance”) που σημαίνουν **Ένας κόσμος Μουσικής, Τέχνης και Χορού**.

Στα φεστιβάλ WOMAD παίζεται μουσική **Έθνικ**, δηλαδή, **παραδοσιακή μουσική διαφόρων λαών, αλλά και μουσική που συνδυάζει παραδοσιακά όργανα και ακούσματα από διάφορους πολιτισμούς με ηλεκτρονικά στοιχεία και ρυθμούς από την ποπ*, τη ροκ* και τη τζαζ μουσική***.

Άκουσε ένα παραδοσιακό τραγούδι από τη **Βολιβία** με τίτλο «**La Mariposa**» (“**La Mariposa**” - «**Η Πεταλούδα**») και στη συνέχεια ένα τραγούδι από τη **Σενεγάλη** με τίτλο «**Φατού γιο**» (“**Fatou yo**” - «**Με λένε Φατού**»). Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές παρατηρείς;

Κάθε λαός δημιουργεί ένα λαϊκό μουσικό πολιτισμό, ο οποίος στηρίζεται στους μύθους, τις ιστορίες, τα έθιμα και τις παραδόσεις του.

Η μουσική, λοιπόν, αποκτά ιδιαίτερο ύφος, ανάλογα με το γεωγραφικό και πολιτισμικό χώρο απ' όπου προέρχεται.

Η **τάμπλα*** και το **σιτάρ***, που είναι μουσικά όργανα της Ινδίας, μας φέρνουν στο μυαλό εικόνες από τον πολιτισμό αυτής της χώρας. Το ίδιο συμβαίνει και με τα αφρικάνικα **ταμ-ταμ*** ή με το **γιαπωνέζικο κότο***.

Άκουσε το γνωστό Ινδό μουσικό **Ραβί Σανκάρ** να παίζει **σιτάρ**.

Τα σύνορα ανάμεσα στα κράτη, όμως, δεν αποτελούν εμπόδιο για τη μουσική επικοινωνία. Πολλοί άνθρωποι ξεκινούν νέα ζωή σε άλλη χώρα. Οι μετανάστες αυτοί φέρνουν στην καινούργια τους πατρίδα στοιχεία από το μουσικό τους πολιτισμό. Τα στοιχεία αυτά αναμειγνύονται με τα ντόπια και δημιουργούνται νέα είδη μουσικής.

Αλλά και η παγκόσμια απήχηση της **ποπ*** και **ροκ*** μουσικής, σε συνδυασμό με την εξέλιξη της **μουσικής τεχνολογίας***, έχει σαν αποτέλεσμα να συνεργάζονται μουσικοί που προέρχονται από εντελώς διαφορετικούς χώρους.

Οι μουσικές του κόσμου

Ένα από τα πρώτα ποπ συγκροτήματα που πειραματίστηκαν χρησιμοποιώντας ινδικά όργανα σε τραγούδια τους ήταν οι Μπιτλς (Beatles).

Άκουσε το σιτάρ να παίζει στο τραγούδι των Μπιτλς «Γουιδίν γιου, γουιδάουτ γιου» (“*Within you, without you*” – «*Στα βάθη της ψυχής σου και χωρίς εσένα*»).

Οι ηχογραφήσεις, τα βιντεοκλίπ* και το Διαδίκτυο* (Ίντερνετ - Internet) κάνουν εύκολη την επαφή ανάμεσα στους ανθρώπους και δίνουν τη δυνατότητα να αναμειγνύονται όργανα, ρυθμοί, στιλ παιχνιδιού και ηλεκτρονικοί ή φυσικοί ήχοι από κάθε «γωνιά» της γης.

Εθνομουσικολόγοι*, ερευνητές και μουσικοί επισκέπτονται διάφορα μέρη του κόσμου με σκοπό να γνωρίσουν άλλους μουσικούς πολιτισμούς. Παράλληλα με την αυθεντική παραδοσιακή μουσική των λαών, δημιουργούνται νέες μουσικές που συνδυάζουν παραδοσιακά και σύγχρονα στοιχεία και πολλές μελωδίες παίζονται με εντελώς καινούργιο ύφος. Αυτή είναι η **Μουσική του Κόσμου (Γουόρλντ Μιούζικ- World Music)**.

Σιτάρ

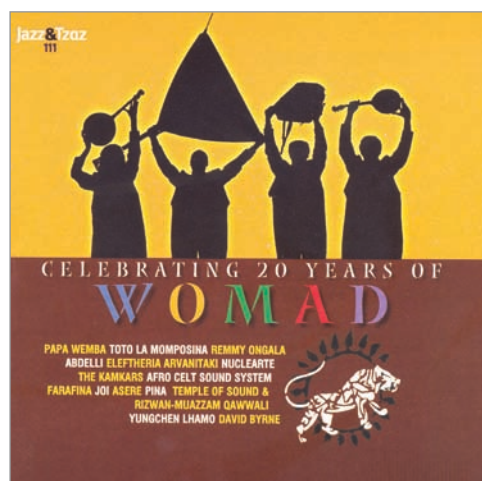
Άκουσε τον Τζαμέλ Αλλάμ (Djamel Allam) και μια ομάδα παιδιών από την Αλγερία να ερμηνεύουν ένα χαρούμενο τραγούδι με τίτλο «Νέζα» (“*Nezha*”).

Μπορείς να καταλάβεις ποια από τα στοιχεία του είναι παραδοσιακά και ποια σύγχρονα;

Νταραμπούκα

Η Μουσική του Κόσμου έχει πολύ μεγάλη ποικιλία ακουσμάτων. Ας γίνουμε, λοιπόν, ευαίσθητοι και κριτικοί ακροατές κι ας επιλέγουμε δίσκους με κριτήριο την ποιότητα της εκτέλεσης, την αυθεντικότητα της ερμηνείας και την επιμελημένη παρουσίαση του δίσκου.

Εξώφυλλο δίσκου μουσικής Έθνικ

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Σήμερα γνωρίσαμε τη μουσική Έθνικ (Ethnic) και τη Μουσική του Κόσμου (Γουόρλντ Μιούζικ- World Music), δηλαδή την παραδοσιακή μουσική των λαών και τη μουσική που συνδυάζει στοιχεία από διάφορους μουσικούς πολιτισμούς με την ποπ, τη ροκ και τη τζαζ μουσική.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Έθνικ, παραδοσιακή, Μουσική του Κόσμου

Θα σκεφτόσουν ποτέ ότι τα αντικείμενα που μας περιτριγυρίζουν, μπορούν με λίγη φαντασία και την απαραίτητη γνώση να μεταμορφωθούν σε μουσικά όργανα; Ξέρεις ότι μπορείς να βρεις υλικά για την κατασκευή τους ακόμη και μέσα στη σχολική σου τσάντα; Άνοιξέ τη, λοιπόν, και βγάλε από μέσα δύο μολύβια κι ένα λαστιχάκι...

Τέντωσε το λαστιχάκι ανάμεσα στα μολύβια, ακούμπησέ τα πάνω στο θρανίο και τσίμπησέ το με τους αντίχειρες. Τι παρατηρείς;

Τράβηξε, τώρα, τη μια πλευρά από το λαστιχάκι με τα δόντια σου, ώστε να σχηματιστεί ένα τρίγωνο. Τσίμπησέ το ξανά. Σε ξάφνιασε αυτό που ακούς; Πού νομίζεις ότι οφείλεται η αλλαγή;

ΦΤΙΑΞΕ ΕΝΑ ΧΟΡΔΟΦΩΝΟ ΟΡΓΑΝΟ

Τα **χορδόφωνα** παράγουν ήχο από τεντωμένες χορδές. Το πιο γνωστό χορδόφωνο είναι η **κιθάρα**. Χορδές έχει και το **πιάνο**. Κάθε φορά που πατάμε τα πλήκτρα, οι χορδές του πιάνου χτυπιούνται από ειδικά σφυράκια.

Τα χορδόφωνα παίζονται με τσίμπημα, χτύπημα ή τρίψιμο των χορδών.

ΥΛΙΚΑ

- μια βάση από κορνίζα για φωτογραφίες με κλιπς 18 x 24 εκ.
- τρία σπειροειδή άγκιστρα για κουρτίνες
- τρία λαστιχάκια
- ένα χαρτονένιο κουτί με διάμετρο 10 εκ.
- μια χτένα με αραιά δόντια λίγο μεγαλύτερη από το κουτί
- υγρή κόλλα

Αφαίρεσε τα κλιπς από τη βάση, εκτός από ένα. Στερέωσέ το από την ανάποδη στην εγκοπή της στενής πλευράς της βάσης. Κόλλησε το κουτί στη βάση με την ανοιχτή πλευρά του προς τα έξω. Αυτό θα είναι το **ηχείο**.

Το ηχείο αυξάνει την ένταση του ήχου και βελτιώνει την ποιότητά του.

Στερέωσε τα άγκιστρα στο πάνω μέρος της βάσης αφήνοντας ανάμεσά τους απόσταση περίπου 1, 5 εκ. Πέρασε τα λαστιχάκια στα άγκιστρα, τέντωσέ τα καλά πάνω από το κουτί και τύλιξέ τα στο κλιπ της βάσης. Αυτές θα είναι οι **χορδές** του οργάνου.

Το ύψος του ήχου που παράγει μια χορδή εξαρτάται από το πάχος της, το μήκος της και από το πόσο τεντωμένη είναι.

Η χτένα θα γίνει ο **καβαλάρης**. Πέρασέ τη με προσοχή κάτω από τα λάστιχα και στερέωσέ τη πάνω στο κουτί. Πέρασε τα λάστιχα ανάμεσα στα «δόντια» της, έτσι ώστε η απόσταση μεταξύ τους να μένει σταθερή. Μπορείς να «κουρδίσεις» το όργανό που έφτιαξες, τυλίγοντας ή ξετυλίγοντας τα λαστιχάκια στο κλιπ της βάσης.

Μελωδικά μαστορέματα

Ο «καβαλάρης» (ή «γέφυρα») σηκώνει τις χορδές και μεταφέρει τη δόνησή τους στο ηχείο. Η δόνηση είναι απαραίτητη για την παραγωγή και τη μετάδοση του ήχου.

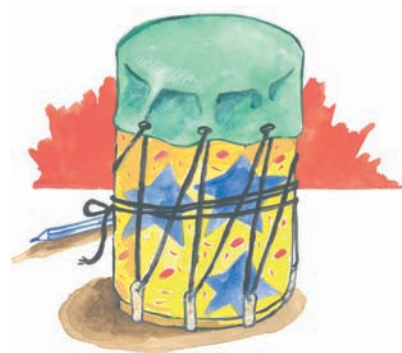
ΦΤΙΑΞΕ ΕΝΑ ΚΥΛΙΝΔΡΙΚΟ ΤΥΜΠΑΝΟ

Τύμπανα βρίσκουμε σε όλους τους λαούς του κόσμου. Ανήκουν στη μεγάλη οικογένεια των **μεμβρανόφωνων** κι έχουν φυσικά ή συνθετικά δέρματα (μεμβράνες) τεντωμένα πάνω σε βάσεις από ξύλο, μέταλλο ή πηλό.

Στα μεμβρανόφωνα όργανα, όταν η μεμβράνη χτυπιέται ή τρίβεται με το χέρι ή με ειδικές ράβδους - τις μπαγκέτες - δονείται και ηχεί.

ΥΛΙΚΑ

- ένα κυλινδρικό μεταλλικό δοχείο
- μία ανθεκτική ελαστική μεμβράνη (δέρμα, δερματίνη ή σαμπρέλα αυτοκινήτου)
- χρωματιστό κορδόνι
- μικρά μεταλλικά γαντζάκια για κάδρα
- ένα μολύβι με γόμα
- ψαλίδι
- διατρητικό εργαλείο
- σελοτέιπ

Κόψε έναν κύκλο από την ελαστική μεμβράνη, με διάμετρο 3 εκ. μεγαλύτερη από τη διάμετρο του δοχείου. Με το διατρητικό εργαλείο άνοιξε τρύπες ανά 2 εκ. σε βάθος 1,5 εκ. από την περιφέρεια της μεμβράνης. Τύλιξε λίγο σελοτέιπ στην άκρη του κορδονιού κι άρχισε να το περνάς εναλλάξ μέσα από τις τρύπες της μεμβράνης και τα γαντζάκια. Άφηνε το κορδόνι να φτάνει ως την κάτω άκρη του δοχείου και στερέωνε εκεί τα γαντζάκια.

Όταν ολοκληρώσεις την περιτύλιξη του δοχείου, τέντωσε όσο μπορείς το κορδόνι, τύλιξε το γύρω από τη μέση του δοχείου μερικές φορές και δέσε το σφιχτά, ώστε να τεντωθεί πολύ καλά η ελαστική μεμβράνη. Το τύμπανο είναι έτοιμο!

Χρησιμοποίησε το μολύβι για μπαγκέτα. Θα χτυπάς τη μεμβράνη με την άκρη που έχει τη γόμα.

Για να δώσεις ακόμη μεγαλύτερη **τάση** στη μεμβράνη, πέρασε μικρά κομμάτια φελλού ανάμεσα στο δοχείο και τα κορδόνια.

Όσο αυξάνεται η τάση της μεμβράνης, ο ήχος γίνεται πιο ψηλός.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο σημερινό μάθημα μάθαμε να **κατασκευάζουμε μουσικά όργανα με υλικά καθημερινής χρήσης.**

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: κατασκευή, ήχος, ηχόχρωμα, όργανο

Η μουσική συνδέεται με το παιχνίδι. Αυτό, ίσως, το γνωρίζεις ήδη από τα **μουσικά παιχνίδια** που παίζεις στην τάξη.

Η **μουσική** και το **παιχνίδι**, όμως, συνδέονται και στην καθημερινή ζωή. Πολλά παιχνίδια που παίζουν τα παιδιά - και που εσύ μπορεί να ξέρεις - συνοδεύονται από χαρακτηριστικά **τραγούδια**. Μπορείς να θυμηθείς κάποια απ' αυτά;

Αλήθεια, έχεις σκεφθεί ποτέ ότι, όταν αναφερόμαστε στη **μουσική**, χρησιμοποιούμε το ρήμα «**παίζω**»; Λέμε π.χ. «**παίζω μουσική**», «**παίζω κιθάρα**», «**το ραδιόφωνο παίζει μουσική**» κ.ά. Το ίδιο συμβαίνει και σε άλλες γλώσσες του κόσμου (π.χ. στα αγγλικά, στα γαλλικά, κτλ.).

Ο λαός μας, μάλιστα, ονομάζει «**παιχνίδια**» τα μουσικά όργανα και «**παιχνιδιάτορες**» τους λαϊκούς οργανοπαίχτες.

Ακόμη, κάνοντας μια απλή επίσκεψη σ' ένα κατάστημα, μπορείς εύκολα να διαπιστώσεις ότι υπάρχουν πολλά παιχνίδια με μουσική.

Η ιδέα, λοιπόν, ότι το παιχνίδι συνδέεται με τη μουσική είναι ριζωμένη από πολύ παλιά στη συνείδηση του ανθρώπου.

Μέχρι τώρα, παίζοντας με τους συμμαθητές σου, θα έχεις παρατηρήσει ότι με το παιχνίδι όχι μόνο διασκεδάζεις αλλά μαθαίνεις να συνεργάζεσαι με τους άλλους και αποκτάς αυτοπεποίθηση και σιγουριά.

Στο Τετράδιο Εργασιών θα βρεις **μουσικά παιχνίδια** που απαιτούν τη συμμετοχή όλης της τάξης, αλλά και **γρίφους - αινίγματα** που μπορείς να λύσεις μόνος σου.

Μαθητής της ΣΤ' Δημοτικού παίζει κιθάρα

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Τα **μουσικά παιχνίδια** που προτείνονται στο σημερινό μάθημα θα σε βοηθήσουν να αναπτύξεις τις μουσικές σου **δεξιότητες** και ικανότητες αλλά και να **επικοινωνήσεις**, να **συνεργαστείς** και να **ψυχαγωγηθείς** μαζί με τους συμμαθητές σου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: μουσικό παιχνίδι, κίνηση, γρίφοι - αινίγματα

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Ποίηση: Διονύσιος Σολωμός

Μουσική: Νικόλαος Χαλικιόπουλος-Μάντζαρος

mf Σε γνω - ρί - ζω - από την κό - ψη του σπα - θιού την τρο - με - ρή *f* σε γνω - *mf*

pp ρί - ζω - από την ό - ψη που με βια με - τρά - ει τη γη Απ' τα

p κό - κα - λα βγα - λ - μέ - νη των Ελ - λή - νων τα ιε - ρά και σαν

mf πρώ - τ' αν - δρει - ω - μέ - νη *f* χαί - ρε - ω, *ff* χαί - ρε Ε - λευ - θε - ριά και σαν *mf*

f πρώ - τ' αν - δρει - ω - μέ - νη χαί - ρε - ω, χαίρ' Ε - λευ - θε - ριά και σαν

ff πρώ - τ' αν - δρει - ω - μέ - νη χαί - ρε - ω, χαίρ' Ε - λευ - θε - ριά

INNO NAZIONALE GRECO.

Poesia D. Solomo. Musica N. Manzano.

D. SOLOMO. N. MANZARO

Ricordo di Zanich.

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗ ΣΗΜΑΙΑ

Μουσική: Αθανάσιος Αργυρόπουλος

Musical score for the hymn "Hymn to the Flag". The score is in 4/4 time, key of B-flat major, and consists of four staves of music with lyrics underneath. The lyrics are: Μέ-σα μας βα-θιά για σέ-να μια λα - χτά-ρα πά-ντα ζει την πα- τρί-δα συμ-βο - λί - ζεις και τη λευ-τε-ριά μα - ζί. Γα-λα- νό-λευ-κη-η θω - ριά σου και φα - ντά-ζεις μες στο νου σαν το κύ-μα, σαν το γέ - λιο του πε - λά-ου και τ'ου-ρα - νού σαν το - νού

Της τιμής και της ανδρείας την αστείρευτη πηγή
του λευκού σταυρού σου η χάρη δυναμώνει κι ευλογεί.
Κι όσοι χάνονται για σένα σπώντας σίδερα βαριά
ξεψυχούν και τραγουδούν: «Χαίρ' ω, χαίρ' Ελευθεριά!» (2 φορές)

ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΗΛΙΕ ΝΟΗΤΕ

Ποίηση: Οδυσσέας Ελύτης
Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης

Musical score for the poem "Ode to the Sun of Justice". The score is in 3/4 time, key of B-flat major, and consists of four staves of music with lyrics underneath. The lyrics are: Της Δι-και-ο - σύ - νης ή-λιε νο - η - τέ - και μυρ-σί-νη-ε - σύ - δο - ξα - στι - κή - μη πα-ρα-κα- λώ - σας μη - μη πα-ρα-κα - λώ σας μη - μη πα-ρα-κα - λώ σας μη - λη-σμο - νά-τε τη χώ - ρα μου!

Αετόμορφα τα έχει τα ψηλά βουνά, στα ηφαίστεια κλήματα σειρά
και τα σπίτια πιο λευκά (3), στου γλαυκού* το γειτόνεμα.

Τα πικρά μου χέρια με τον Κεραυνό, τα γυρίζω πίσω απ' τον Καιρό,
τους παλιούς μου φίλους καλώ (3), με φοβέρες και μ' αίματα!
(Επανάληψη της πρώτης στροφής)

ΝΤΟΥΤΣΕ ΝΤΟΥΤΣΕ

Στίχοι: Γιώργος Οικονομίδης
Μουσική: Θεόφραστος Σακελλαρίδης

Μας κοι-τού-σε μ'έ-να μά-τι ο Μπε-νί-το.α-πό και-ρό.
κά - τειί - χε στο νου του κά-τι φο - βε - ρό και τρο - με - ρό.

Και μια νύ - χτα.εί-πε να πά - ρει την Ελ - λά - δα στα κλε-φτά
αλ - λά του 'παν οι φα-ντά-ροι: "δεν περ-νούν σε μας αυ - τά!".

5
Ή - θε - λε να γί - νει.α-φέ-ντης να τον τρέ-μει.η.Ελ-λάς

μα τον πρό - φτα - σε.ο λε - βέ - ντης ο φου-στα - νε - λάς.

10
Ντού - τσε, Ντού - τσε, μη μας καν'ς τον κάρ - γα.*
Ντού - τσε, Ντού - τσε, μον' α - πό α - λά - ργα!

Με τη φό - ρα που 'χουν πά - ρει, οι τσο-λιά-δες κ.οι φα-ντά - ροι,
εκ - πο - μπή θα κά - νουν απ' το Μπά-ρι!

Είχε τάξει με καμάρι ο Μπενίτο ο κεραυνός
την Ελλάδα πως θα πάρει ως την πρώτη του μηνός.
Μα σαν του' ρθε το χαμπάρι το στραπάτσο* του τσολιά,
έταξε πως θα την πάρει μόνο τη πρωταπριλιά.
Κι οι δικοί μας οι λεβέντες για άλλη μια φορά
είπαν μερικές κουβέντες στον παλικαρά.
Ρεφρέν: Ντούτσε, Ντούτσε...

Στα μάτια του ένα, ένα σύννεφο
μες στην καρδιά, καρδιά του σίδερο.
Κυλάει το αίμα σκέπασε τον ήλιο
κι ο Χάρος έε - έε - έε- εροβόλαγε.

Σφαλούν τα μάτια, μάτια κι οι καρδιές
σφαλούν τα πα -, τα παραθύρια.
Μετά χιμάει ο Χάροντας καβάλα
κι εκείνος χάα - άα- άα - χαμογέλαγε.

Ποιος καταβαίνει σήμερα στον Άδη
ποιον κουβεντιάζει η γειτονιά κι ανανταριάζει;
Γιατί βουβά είναι τα βουνά κι οι κάμποι;
Λεβέντης έε- έε- έε- εροβόλαγε. (Επανάληψη πρώτης στροφής)

ΕΜΕΙΣ ΠΟΥ ΜΕΙΝΑΜΕ

Ποίηση: Νίκος Γκάτσος
Μουσική: Σταύρος Ξαρχάκος

Ε-μείς που μεί - να-με στο χώ - μα το σκλη - ρό
για τους νε - κρούς θ'α - νά - ψου-με λι - βά - νι.
Κιό-ταν χα - θεί μα - κριά το κα - ρα - βά - νι,
του χά - ρου του με - γά - λου πε - χλι - βά - νη*,
στη μνή - μη τους θα στή - σου-με χο - ρό.

Εμείς που μείναμε θα τρώμε το πρωί
μια φέτα από του ήλιου το καρβέλι,
ένα τσαμπί σταφύλι από τ' αμπέλι.
Και δίχως πια του φόβου το τριβέλι
μπροστά θα προχωράμε στη ζωή.

Εμείς που μείναμε θα βγούμε μια βραδιά
στην ερημιά να σπείρουμε χορτάρι
Και πριν για πάντα η νύχτα να μας πάρει
θα κάνουμε τη γη προσκυνητάρι
και κούνια για τ' αγέννητα παιδιά.

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Η γεν νη σις σε Χρι σε ο Θε ος 'Απολυτίκιον, ρή δι.
 η μων α νε τει λε τω κο σμω το φως το της γνω σε
 ως εν αυ τη γαρ οι τοις α σροις λατρευ ον τες
 υ πο α σε ρος ε δι δασκον το σε προ σκυ νειν τον
 η λι ον της δι και ο συ υ υ νης και σε γε
 νω σκειν ε ξυ ψας Α να το λην Κυ ρι ε δο ξα σοι

ΚΑΛΑΝΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Κοτυώρων Πόντου

Ά - ναρ - χος Θε - ός κα - τα - βέ - βη - κεν και εν τη Παρ -
 θέ - νω κα - τώ - κη - σεν. Ε - ρου - ρέμ, ε - ρου - ρέμ,
 ε - ρου - ρε - ρου - ρε - ρου - ρέμ, χαί - ρε Δέ - σποι - να.

Βασιλεύς των όλων και Κύριος, ήλθε τον Αδάμ αναπλάσασθαι.
 Ερουρέμ, ερουρέμ, ερουρερουερουρέμ, χαίρε Άχραντε.
 Γηγενείς σκιρτάτε και χαίρεστε, τάξεις των Αγγέλων ευφραίνεσθε.
 Ερουρέμ, ερουρέμ, ερουρερουερουρέμ, χαίρε Δέσποινα.
 Δέξου Βηθλεέμ τον Δεσπότη σου, Βασιλέα πάντων και Κύριον.
 Ερουρέμ, ερουρέμ, ερουρερουερουρέμ, χαίρε Άχραντε.
 Εξ' Ανατολών μάγοι έρχονται, δώρα προσκομίζοντες άξια.
 Ερουρέμ, ερουρέμ, ερουρερουερουρέμ, χαίρε Δέσποινα.
 Σήμερον η κτίσις αγάλλεται και πανηγυρίζει και ευφραίνεται.
 Ερουρέμ, ερουρέμ, ερουρερουερουρέμ, χαίρε Άχραντε.

ΚΑΛΑΝΤΑ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Ζακύνθου

Αρ-χι-μη-νιά κλαρ-χι-χρο-νιά κλαρ-χή καλός — μας χρό-νος, — υ -
 5 γεί - α-α-γά - πη και — χα-ρά — να — φέ-ρει ο νέ-ος χρό-νος, — υ -
 10 γεί-α-α-γά-πη — και — χα-ρά — να — φέ-ρει ο νέ-ος χρό-νος.

Να ζήσει ο κύρης ο καλός, να ζήσει κι η κυρά του
 όλα του κόσμου τα καλά να έχει η φαμελιά του (2 φορές)
 Να ζήσει τ' αρχοντόπουλο, που' χει καρδιά μεγάλη
 σε μας και στην παρέα μας, ένα φλουρί να βάλει (2 φορές).

ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

Φούρνων Ικαρίας

Σή - με - ρα τα Φώ - τα — και οι Φω - τι - σμοί,
 ε - ορ - τή με - γά - λη — και οι α - για - σμοί.

Κάτω στον Ιορδάνη τον ποταμό
 κάθετα η Κυρά μας η Παναγιά
 με τα θυμιατούρια στα δάκτυλα
 και τον Άι - Γιάννη παρακαλεί.
 Άγιε μου Γιάννη και Βαπτιστή
 βάπτισε το Γιο μου Μονογενή
 ώστε να βαπτίσω Θεού παιδί,
 αύριο θ' ανέβω στους ουρανούς
 να καταπατήσω τα είδωλα,
 να καταθυμιάσω τους ουρανούς.
 Και θε να κατέβω στον ποταμό,
 δια να βαπτίσω Σε το Χριστό
 Ουρανός εσκίστη,
 Ιησούς Χριστός βαπτίστη.

ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Φούρνων Ικαρίας

Λά - ζα - ρος στην πόρ-τα σου να σου ψο - φή-σελη κό-τα σου κλαν δε μου

δώσεις ένα αυγό, να σου ψοφήσουνε κι οι δυό.
 Λαζαρός απελυτρώθη, ανεστήθη και σηκώθη.
 Πες μας Λάζαρε τι είδες, εις τον Άδη που επήγες.
 Είδα φόβους, είδα τρόμους, είδα βάσανα και πόνους.
 Δώστε μου λίγο νεράκι, να ξεπλύνω το φαρμάκι
 της καρδιάς μου των χειλέων, γιατί δεν αντέχω πλέον.
 Λύστε μου και τα χεράκια, βγάλτε μου και τα κεράκια
 για να ιδώ, να ξαποστάσω, το Θεό μου να φωνάξω.
 Λάζαρε μου, Λάζαρε μου, φίλε μου κι αδερφέ μου,
 τη Μαρία να φωνάξεις και τη Μάρθα για να κράξεις.
 Άνοιξε καλέ κυρά, του Λαζάρου μια φορά
 και τ' αυγό μες στο καλάθι, με το Λάζαρο ετάφη.

YELLOW SUBMARINE

Στίχοι – Μουσική: J. Lennon- P. McCartney

In the town_____ where I was born lived a
 sailed_____ up to the sun till we

man_____ who sailed to sea and he told_____ us of his
 found_____ the sea of green and we lived_____ be - neath the

life in the land_____ of sub - ma - rines. So we - rine.
 waves in our yel - low - sub - ma -

We all live in a yel - low sub - ma - rine yel - low sub - ma - rine, yel - low sub - ma - rine.

2. And our friends are all aboard, many more of them live next door. And the band begins to play...
 We all live in a Yellow submarine, Yellow submarine, Yellow submarine.(2)

3. As we live a life of ease, every one of us has all we need,
 sky of blue and sea of green in our Yellow submarine.
 We all live in a Yellow submarine, Yellow submarine, Yellow submarine.(4)

ΤΗ ΥΠΕΡΜΑΧΩ ΣΤΡΑΤΗΓΩ

Κοντάκιο

Τὸ σύνηθες εἰρμολογικόν. δ^γ

Τ η υ περ μα α χω στρα τη γω τα νι κη τη
 η ρι α λ ως λυ τρω θει ει σα των δει νων ευ
 χα ρι ση η ρι α λ α να γρα φω σοι η πο
 λι ις σθ θε ο το κε δ^γ αλλ ως ε ε χθ σα
 το κρα τος α προ σμα α χη τον λ εκ παν τοι
 ων με κιν δυ νων ε ε λευ θε ρω σον δ^γ ι να κρα ζω
 ω σοι χαι ρε νυ υμ φη α νυ υμ φευ τε ε ε ε

ΘΟΥΡΙΟΣ του ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ (Εκδοχή Δ. Σούτζου)

Ως πό-τε πα - λι - κά - ρια θα ζού-με στα—στε - νά, μο -
 5
 νά - χοι σαν—λιο - ντά - ρια στις ρά - χες στα—βου - νά.

Σπηλιές να κατοικούμε, να βλέπουμε κλαδιά,
 να φεύγουμε απ' τον κόσμο για την πικρή σκλαβιά.
 Να χάνωμεν πατρίδα, αδέρφια και γονείς
 τους φίλους, τα παιδιά μας κι όλους τους συγγενείς.
 Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή
 παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή.

Ο ΓΕΡΟΚΛΕΦΤΗΣ

Δημοτικό τραγούδι

Παι - διά σαν θέλ - τε λε - βε - ντιά και κλέ - φτες να γε -
 νεί - τε ε - μέ - να να ρω - τή - σε - τε πώς
 τα περ - νούν οι κλέ - φτες, έ - φτες

Σαράντα χρόνια έκανα στους κλέφτες καπετάνιος
 ζεστό ψωμί δεν έφαγα, γλυκό κρασί δεν ήπια. (2)

Τον ύπνο δεν εχόρτασα, του Μάη τις αυγούλες
 σε στρώμα δεν επλάγιασα, μα ουδέ σε προσκεφάλι. (2)

Το χέρι μου προσκέφαλο και το σπαθί μου στρώμα
 και για καλή στην αγκαλιά το έρμο μου καριοφίλι. (2)

ΤΣΑΜΙΚΟΣ

Ποίηση: Νίκος Γκάτσος
 Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις

Στα κα - κο - τρά - χα - λα τα βου - νά, πά - νω στην πέ - τρα
 με το σου - ραύ - λι και το ζου - ρνά, Ο Νι - κη - φό - ρος
 την α - για - σμέ - νη χο - ρεύ - ουν τώ - ρα τρεις α - ντριω - μέ - νοι
 κλο Δι - γε - νής κλο γιος της Άν - νας της Κο - μνη - νής

Δική τους είναι μια φλούδα γης
 μα εσύ Χριστέ μου τους ευλογείς
 για να γλιτώσουν αυτή τη φλούδα
 απ' το τσακάλι και την αρκούδα.
 Δες πως χορεύει ο Νικηταράς
 κι αηδόνι γίνεται ο ταμπουράς*.

Από την Ήπειρο στο Μοριά
 κι απ' το σκοτάδι στη λευτεριά
 το πανηγύρι κρατάει χρόνια
 στα μαρμαρένια του Χάρου αλώνια*.
 Κριτής κι αφέντης ειν' ο Θεός
 και δραγουμάνος* του ο λαός.

ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Ποίηση: Νίκος Γκάτσος
Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις

Τι ζητάς Α-θα-να-σί-α στο μπαλ-κό-νι μου μπρο-στά;
Σ'α-γα-πή-σα-νε στον κό-σμο βα-σι-λιά-δες, ποι-η-τές

Δε μου δί-νεις ση-μα-σί-α κι-η καρ-διά μου πως βα-στά.
κι-έ-να κλω-να-ρά-κι δυό-σμο δεν τους χά-ρι-σες πο-τές.

Εί-σαι σκλη-ρή σαν του θα-νά-του τη γρο-θιά.
Κά-θε γε-νιά δι-κή της θέ-λει να γε-νείς

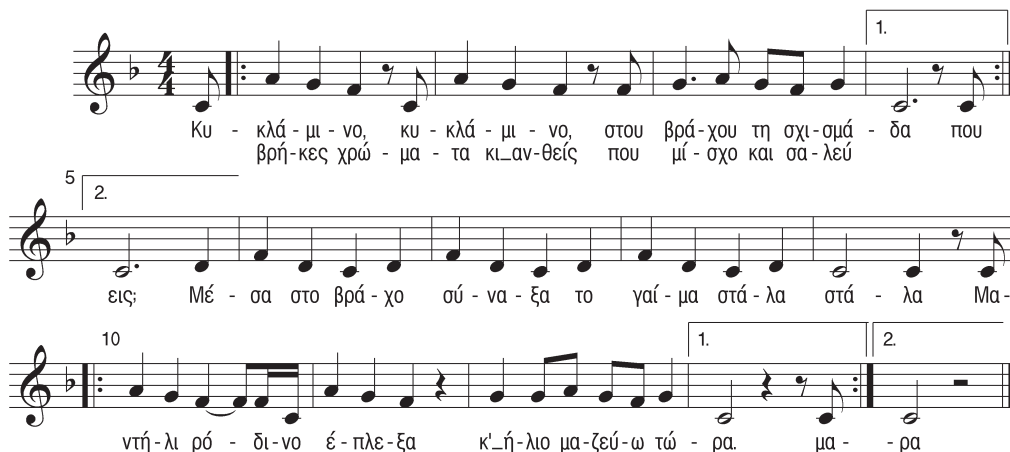
μα 'ρθαν και-ροί που σε πι-στέ-ψα-με βα-θιά.
ο-μorfο-νια που δε σε κέρ-δι-σε κα-νείς.

2. Τι ζητάς Αθανασία
στο μπαλκόνι μου μπροστά;
Ποια παράξενη θυσία
η ζωή να σου χρωστά;
Ήρθαν διψασμένοι Κροίσοι
ταπεινοί προσκυνητές
κι απ' του κήπου σου τη βρύση
δεν τους δρόσισες ποτές.

Είσαι σκληρή
σαν του θανάτου τη γροθιά
μα'ρθαν καιροί
που σε πιστέψαμε βαθιά.
Κάθε γενιά
δική της θέλει να γενείς.
Ομορφονιά
που δε σε κέρδισε κανείς.

ΚΟΥΒΕΝΤΑ Μ' ΕΝΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙ

Ποίηση: Γιάννης Ρίτσος
Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης

Κυ-κλά-μι-νο, κυ-κλά-μι-νο, σου βρά-χου τη σχι-σμά-δα που
βρή-κες χρώ-μα-τα κι_αν-θείς που μί-σχο και σα-λεύ

εις; Μέ-σα στο βρά-χο σύ-να-ξα το γαί-μα στά-λα στά-λα Μα-

ντή-λι ρό-δι-νο έ-πλε-ξα κ'ή-λιο μα-ζεύ-ω τώ-ρα. μα-ρα

Αγαρηνός («και ο Αγαρηνός το ξέρει» - από τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους»): 1. στα βυζαντινά χρόνια ονόμαζαν Αγαρηνούς τους Σαρακηνούς πειρατές που λυμαίνονταν τις ελληνικές θάλασσες.
2. στα χρόνια της Τουρκοκρατίας οι υπόδουλοι Έλληνες ονόμαζαν γενικότερα Αγαρηνούς τους Τούρκους.

Ακαρτέρει: καρτερώ, τρέφω ελπίδες για κάτι και υπομονετικά προσδοκώ την πραγματοποίησή του.

Αλώνι: κυκλικός επίπεδος χώρος στον αγρό, όπου αλωνίζονται τα δημητριακά.

Άλωση: κατάληψη (μιας πόλης, ενός οχυρού κτλ.), κατάκτηση.

Άλυσες: αλυσίδες.

Αντίσταση (Εθνική Αντίσταση): η αυθόρμητη ή οργανωμένη εναντίωση του ελληνικού λαού κατά των κατακτητών στη διάρκεια της Κατοχής.

Άξονας: η συμμαχία των γερμανικών και ιταλικών πολεμικών δυνάμεων στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Απολυτικό: τροπάριο* που ψάλλεται στη μνήμη αγίου ή σε εορτή.

Αφρο - αμερικάνοι: Κάτοικοι της Αμερικάνικης Ηπείρου των οποίων οι πρόγονοι κατάγονται από την Αφρική και ήρθαν, στην πλειοψηφία τους, στην Αμερική ως σκλάβοι από τον 16ο έως τον 19ο αιώνα.

Βαλς: 1. χορός σε μέτρο τριών τετάρτων 2. μουσική σε ρυθμό βαλς

Βία («που με βία μετράει τη γη» - από τον Εθνικό Ύμνο): με βιασύνη.

Βιντεοκλίπ: σύντομη, διαφημιστική ταινία που παρουσιάζει ένα τραγούδι.

Βίσωνας: θηλαστικό που ζει στην Αμερική και την Ευρώπη. Στο αμερικάνικο είδος βίσωνα – «αγριο-βούβαλο» – βασιζόνταν για την επιβίωσή τους οι Ινδιάνοι που ζούσαν στις ανοιχτές πεδιάδες. Οι λευκοί άποικοι κυνήγησαν αδικαιολόγητα το ζώο αυτό που κινδύνευσε να εξαφανιστεί γύρω στα 1900 και σώθηκε χάρη σε προστατευτικά κυβερνητικά μέτρα. Μεγάλο μέρος της εχθρικής στάσης μεταξύ Ινδιάνων και λευκών προήλθε από την εξόντωση των βισώνων.

Βωβός κινηματογράφος: πρόκειται για την πρώτη φάση της κινηματογραφικής τέχνης των αρχών του 20ού αιώνα. Οι ταινίες είχαν εικόνα χωρίς ήχο, δεν ακούγονταν δηλαδή οι διάλογοι των ηθοποιών.

Γλαυκός: ο γαλανός, ο γαλάζιος.

Διαδίκτυο: η μεγαλύτερη διασύνδεση υπολογιστών και δικτύων υπολογιστών που υπάρχει στον κόσμο (Internet).

Δικτάτορας: πολιτικός ή στρατιωτικός που καταλαμβάνει συνήθως την εξουσία με τη βία, συγκεντρώνει στο πρόσωπό του όλο τον έλεγχο του κράτους και διοικεί αυταρχικά και ολοκληρωτικά, στερώντας την ελευθερία από τους πολίτες.

Δοξάρι: ξύλινη ράβδος, με τεντωμένες τρίχες από ουρά αλόγου, η οποία σύρεται πάνω στις χορδές για να παραχθεί ο ήχος έγχορδων οργάνων.

Δραγουμάνος: διερμηνέας, «μέγας δραγουμάνος» τιμητικό αξίωμα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Δωδεκαήμερο: η περίοδος από τα Χριστούγεννα (25 Δεκεμβρίου) ως τα Φώτα (6 Ιανουαρίου).

Έβδομη τέχνη: ο Κινηματογράφος ονομάστηκε *Έβδομη Τέχνη*, γιατί ήρθε να προστεθεί, μόλις τον 20ό αιώνα, στις άλλες έξι μορφές τέχνης, δηλαδή τη Ζωγραφική, τη Γλυπτική, την Αρχιτεκτονική, την Ποίηση, τη Μουσική και τη Δραματική (δηλαδή το Θέατρο).

Εθνομουσικολόγος: επιστήμονας που ερευνά το μουσικό πολιτισμό διαφόρων λαών ή εθνοτήτων.

Είδωλο: η εικόνα ενός φωτεινού αντικειμένου που σχηματίζεται από ανάκλαση του φωτός σε μία λεία επιφάνεια.

Εικονικό: κάτι που μιμείται την πραγματικότητα χωρίς να είναι αληθινό.

Εμβατήριο: μουσική σύνθεση που ο ρυθμός της θυμίζει βηματισμό παρέλασης.

Ενορχηστρώνω: διαμορφώνω μια μελωδία ή μία σύνθεση, με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να παιχτεί από διάφορα μουσικά όργανα.

Επιστημονικής φαντασίας ταινίες: κινηματογραφικές ταινίες με υπόθεση που αναφέρεται στην εξερεύνηση του διαστήματος ή σε μια φανταστική μελλοντική εποχή.

Εύζωνας: ο πολιάς.

Εφέ: ένα μέσο που προκαλεί εντυπωσιασμό (π.χ. οπτικό εφέ, ηχητικό εφέ κ.ά.).

Ζουρνάς: πνευστό παραδοσιακό όργανο που φτιάχνεται από ξύλο. Στο κάτω μέρος έχει σχήμα χωνιού.

Ηλεκτρικά μουσικά όργανα: μουσικά όργανα που εμφανίστηκαν τον 20ό αιώνα και λειτουργούν με βάση την ηλεκτρική ενέργεια (π.χ. ηλεκτρική κιθάρα, αρμόνιο, συνθεσάιζερ, κ. ά.).

Θούριος: ζωηρό τραγούδι που εμπυχώνει τους αγωνιστές.

Ιστόγραμμα: διάγραμμα που χρησιμοποιείται στην επιστήμη της Στατιστικής.

Ιστοσελίδα: εικόνα από το Διαδίκτυο που μπορεί να περιέχει σταθερά ή κινούμενα στοιχεία, κείμενο και ήχο.

Κανόνες: μουσική σύνθεση που εκτελείται από δύο ή περισσότερες ομάδες μουσικών. Όλες οι ομάδες παίζουν ή τραγουδούν την ίδια μελωδία ή ρυθμικό σχήμα. Κάθε ομάδα ξεκινά σε διαφορετική χρονική στιγμή επαναλαμβάνοντας μια ή περισσότερες φορές το μουσικό έργο.

Καπρίτσιο: μουσική σύνθεση με ζωηρό και συχνά χιουμοριστικό και εκκεντρικό χαρακτήρα.

Κάργας: ο ψευδοπαλικαράς.

Κονσέρτο: μουσικό έργο για ένα όργανο ή ένα μικρό σύνολο μουσικών οργάνων και μία ορχήστρα. Το όργανο ή το μικρό σύνολο οργάνων «πρωταγωνιστεί» σε όλο το έργο – που συνήθως αποτελείται από τρία μέρη – ενώ η ορχήστρα παίζει συνοδεύοντάς το.

Κοντάκιο: είδος εκκλησιαστικού ύμνου που αποτελείται από ένα εισαγωγικό τροπάριο (προοίμιο) και άλλα τροπάρια (οίκοι). Επίσης, Κοντάκιο έχει καθιερωθεί να ονομάζεται και το προοίμιο.

Κότο: έγχορδο όργανο από την Ιαπωνία που μοιάζει με το κανονάκι.

Κουιντέτο: 1. μουσική σύνθεση γραμμένη για πέντε όργανα ή φωνές. 2. μουσικό σύνολο που αποτελείται από πέντε διαφορετικά όργανα.

Κρανιά: δέντρο με σκληρό ξύλο.

Κυματομορφή: γραφική απεικόνιση της μορφής ενός ηχητικού κύματος.

Λαλιά: φωνή, ομιλία, τόνος φωνής.

Λειτουργικό λογισμικό: το σύνολο των προγραμμάτων που ελέγχουν και συντονίζουν τις λειτουργίες του υπολογιστή (π.χ. DOS και Windows XP της εταιρίας Microsoft, κ. ά.).

Μαέστρος: ο διευθυντής ενός συνόλου μουσικών.

«**Ματαιότης ματαιότητων**»: φράση από την Παλαιά Διαθήκη που δηλώνει πως οτιδήποτε αφορά τα εγκόσμια είναι εφήμερο και φθαρτό.

Μηχανή αναζήτησης: ειδικά προγράμματα που αναζητούν πληροφορίες και δεδομένα που υπάρχουν καταχωρημένα στο Διαδίκτυο (Ιντερνέτ – Internet). Εμφανίζουν λίστες με όλες τις ιστοσελίδες του Διαδικτύου που περιλαμβάνουν αναφορά στην πληροφορία που αναζητούμε.

Μουσική Επιθεώρηση: μουσικοχορευτική θεατρική παράσταση.

Μουσική Τεχνολογία: σύγχρονα μέσα δημιουργίας και επεξεργασίας μουσικής (π. χ. υπολογιστής και μουσικό πρόγραμμα, συνθεσάιζερ, κ. ά.).

Μπαγκέτα: 1. ράβδος, με την οποία ο μαέστρος διευθύνει ένα μουσικό σύνολο 2. ξύλινη βέργα, με την οποία παίζεται ένα κρουστό όργανο.

Μπαντέμια: φουντούκια.

Μπάφαλο Σόλτζερ (Buffalo Soldier): ονομασία που έδωσαν οι Ινδιάνοι σε αфро-αμερικανούς* στρατιώτες που πολέμησαν εναντίον τους ως μέλη του αμερικανικού στρατού το 19ο αιώνα.

Μποέμ: 1. άνθρωπος που ζει ξένοιαστα και αμέριμνα, διασκεδάζοντας και αδιαφορώντας για το αύριο. 2. φτωχός καλλιτέχνης που ζει λιτά και ανέμελα.

Ναζιστικές δυνάμεις: δυνάμεις που έχουν σχέση με το ναζισμό, δηλαδή το ολοκληρωτικό καθεστώς που εγκαθίδρυσε ο Χίτλερ στη Γερμανία.

Νιούτσικος: αυτός που είναι σχετικά νέος.

Ντετέκτιβ: ιδιωτικός αστυνομικός που αναλαμβάνει διάφορες έρευνες.

- Ντι – τζέι (DJ):** επαγγελματίας που επιλέγει και παίζει την ηχογραφημένη - κυρίως χορευτική - μουσική που ακούγεται σε κέντρα διασκέδασης.
- Ντούτσε:** τίτλος που είχε δοθεί στον Ιταλό δικτάτορα Μουσολίνι και σημαίνει αρχηγός, οδηγός, ηγέτης (ιταλ. duce).
- Ξυλοκέρατο:** το χαρούπι.
- Ομοίωμα:** κατασκευάσμα που μοιάζει με το πρότυπο (άγαλμα, εικόνα, κτλ.).
- Όπερα:** σύνθεση μεγάλης έκτασης για τραγουδιστές, χορωδία και ορχήστρα, που συνδυάζει μουσικά και θεατρικά στοιχεία.
- Οστινάτο (Ostinato):** ρυθμικό σχήμα ή μελωδία που επαναλαμβάνεται επίμονα κατά τη διάρκεια ενός μουσικού έργου.
- Όψη:** το βλέμμα, η έκφραση του προσώπου.
- Παράς:** το χρήμα.
- Παρτιτούρα:** μουσικό κείμενο.
- Περιγελαστικά:** περιφρονητικά και κοροϊδευτικά.
- Πεχλιβάνης:** (μπεχλιβάνης) παλαιστής, παλικαράς.
- Πλάτωνας:** Έλληνας φιλόσοφος που έζησε τον 4ο αιώνα π.Χ.
- Πόλη:** η Κωνσταντινούπολη.
- Ποπ:** είδος μοντέρνας εμπορικής μουσικής με απλή μελωδία και έντονο ρυθμό.
- Πυθαγόρας:** Έλληνας μαθηματικός και φιλόσοφος του 6ου αιώνα π.Χ.
- Ρεφρέν (Refrain):** η στροφή σ' ένα τραγούδι ή το μέρος σ' ένα κομμάτι που επαναλαμβάνεται διαδοχικά μετά από άλλες στροφές ή διαφορετικά μέρη. Στην ελληνική γλώσσα το ρεφρέν ονομάζεται **Επωδός**.
- Ριζίτικο:** δημοτικό τραγούδι «του τραπεζιού» (που δε χορεύεται) από την Κρήτη με ηρωικό, κυρίως, περιεχόμενο. Τραγουδιέται από άντρες.
- Ροβολώ:** κατεβαίνω από τα υψώματα γρήγορα, φτάνω αιφνιδιαστικά τρέχοντας.
- Ροκ:** πρωτοεμφανίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Η.Π.Α) τη δεκαετία του 1950 με την ονομασία ροκ εντ ρολ (rock and roll) ως μουσικό είδος που συνδύαζε στοιχεία της μουσικής παράδοσης των αφροαμερικάνων* και των λευκών. Από το 1950 και μετά εμφανίστηκαν ποικίλα μουσικά ρεύματα: φολκ ροκ, φανκ ροκ, τζαζ ροκ, χαρντ ροκ, χέβι μέταλ, πανκ ροκ, νιου γουέθ, γκραντς ροκ, κ.ά.
- Σατιρικό τραγούδι:** τραγούδι που κοροϊδεύει κάποιον με σκοπό να του κάνει κριτική.
- «Σερ Ντιουκ» (“Sir Duke”) / Σερ:** 1. προσφώνηση - η λέξη *σερ* χρησιμοποιείται στην αγγλική γλώσσα όπως η αντίστοιχη λέξη *κύριος* στα ελληνικά. 2. τιμητική προσφώνηση βαρώνων και ιπποτών / **Ντιουκ:** Δούκας. Στον τίτλο του τραγουδιού «*Σερ ντιουκ*» (Sir Duke) ο δημιουργός του έχει παίξει ένα «παιχνίδι» με τις λέξεις: μιλά για το διάσημο μουσικό της τζαζ Έντουαρντ Κέννεντυ «Ντιουκ» Έλινγκτον (Edward Kennedy “Duke” Ellington), τον οποίο αποκαλεί μεταφορικά «σερ».
- Σιντί:** ψηφιακός δίσκος.
- Σιτάρ:** μεγάλο έγχορδο όργανο από την Ινδία.
- Σονάτα:** είδος μουσικής σύνθεσης με συγκεκριμένη μορφή για ένα όργανο ή για μικρό σύνολο οργάνων.
- Σουραύλι:** πνευστό ελληνικό παραδοσιακό μουσικό όργανο από ξύλο που έχει πολλές ομοιότητες με τη φλογέρα.
- Σταυρί:** το κάτω μέρος της μέσης όπου η σπονδυλική στήλη ενώνεται με τα κόκαλα της λεκάνης.
- Στραπάτσο:** ζημιά, εξευτελισμός.
- Συμφωνία:** μουσική σύνθεση για ορχήστρα που έχει συνήθως τρία ή τέσσερα μέρη.
- Συνθετητής (συνθεσάιζερ - synthesizer):** μουσικό όργανο για την ηλεκτρονική παραγωγή και τροποποίηση του ήχου. Τα συνθεσάιζερ μιμούνται τους ήχους άλλων οργάνων ή δημιουργούν δικούς τους ήχους.
- Ταμ – ταμ:** μεγάλα κυλινδρικά αφρικάνακα τύμπανα.
- Τάμπλα:** κρουστό όργανο από την Ινδία.
- Ταμπουράς:** έγχορδο όργανο που χρησιμοποιείται στην ελληνική παραδοσιακή μουσική.

Ευρετήριο όρων και εννοιών

Τζαζ: είδος μουσικής που ξεκίνησε στις αρχές του 20ού αιώνα από τους αфро-αμερικάνους* και χαρακτηρίζεται από αυτοσχεδιασμό, πολύπλοκους ρυθμούς και δεξιοτεχνικό παίξιμο των οργάνων.

Τριβέλι: 1. τρυπάνι 2. μεταφορικά, οτιδήποτε προκαλεί ενόχληση.

Τροπάριο: σύντομος εκκλησιαστικός ύμνος.

Φασισμός: απολυταρχικό πολιτικό καθεστώς που εγκαθίδρυσε στην Ιταλία ο Μουσολίνι.

Φωνητική μουσική: μουσική για φωνή / φωνές.

Ψηφιακός ήχος: ήχος που παράγεται με ψηφιακά μέσα. Τα ηχητικά κύματα μέσω μιας ειδικής διαδικασίας μετατρέπονται σε ψηφιακά σήματα, δηλαδή σήματα που δεν αποτελούνται από ηχητικά κύματα αλλά συμβολίζονται με αριθμούς. Τα σήματα αυτά μεταφέρονται στην ψηφιακή συσκευή παραγωγής ήχου (π.χ. το σιντί πλέιερ - cd player) ή στον ηλεκτρονικό υπολογιστή κι έπειτα μετατρέπονται ξανά σε ηχητικά κύματα για να ακούσουμε τη μουσική.

Ψηφιακό ηλεκτροφόρο όργανο: ηλεκτρικό μουσικό όργανο που παράγει ψηφιακό ήχο* (π.χ. τα σημερινά σύγχρονα συνθεσάιζερ, αρμόνια, κ.ά.).

Βιβλιογραφία για τη μουσική

Ν. Τσαφταρίδη, *Αυτοσχέδια μουσικά όργανα – Κατασκευές*, εκδ. Orpheus.

Μ. Κυνηγού – Φλαμπουρά, *Γνωριμία με τα μουσικά όργανα*, εκδ. Νάκας Φιλίππος.

Κρις ντε Σούζα, *Γνωριμία με τη μουσική*, (μετάφραση Φ. Αρβανίτη και πρόλογο του Μ. Χατζιδάκι), εκδ. Διάγραμμα.

Μπ. Ντεϊρί, Ντ. Λεμερί, Μ. Σάντλερ, *Η ιστορία της μουσικής σε σκίτσα*, (μετάφραση Δ. Κωστόπουλου), εκδ. Γράμματα.

Σ. Ντουφτοϊ, Ντ. Φαράν, Μ. Σάντλερ, *Η ιστορία του ροκ εν' ρολ σε σκίτσα*, (μετάφραση Ι. Σασόγλου), εκδ. Γράμματα.

Κλ. Ντελαφός, *Η μουσική*, (μετάφραση Ά. Θεοδωρίδου), εκδ. Δεληθανάση.

Μ. Σίμσα, *Η Τίνα και η ορχήστρα*, εκδ. Ψυχογιός (με σιντί - cd).

Τζ. Πάρκερ, *Θέλω να ξέρω γιατί ... Το φλάουτο έχει τρύπες και άλλα Ερωτήματα σχετικά με τη μουσική*, (μετάφραση Ν. Μπιτοπούλου), εκδ. Σίρρις.

Ν. Άρντλεϋ, *Μουσικά όργανα* (μετάφραση Α. Καραμεσίνη), εκδ. Δεληθανάση.

Ν. Άρντλεϋ, *Μουσική*, (μετάφραση Ε. Τσαλίκη), εκδ. Ερευνητές (με σιντί - cd).

Ε. Ο' Μπράιεν, *Ο κόσμος της Μουσικής* (μετάφραση Ν. Χούνος), εκδ. Άγκυρα.

Π. Καμπύλης και Ι. Σπετσιώτης, *Το εργαστήριο της μουσικής*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Κλ. Αμπάντο, *Το σπíti των ήχων, μία περιήγηση στον κόσμο της μουσικής* (μετάφραση Κ. Σαριδάκι), εκδ. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Ο μικρός μουσικός, σιντί - ρομ (CD – ROM), εκδ. Πατάκης.

Δε Μπιτλς, *Γέλοου Σαρπμαρίν (The Beatles: Yellow Submarine)*, εκδ. Λιβάνης.

Εικονιστικό υλικό του Βιβλίου Μαθητή:

Κεφ. 1 Νεαρή βιολονίστρια από την Ορχήστρα Νέων του Όλστερ, περιοδικό Music Teacher-Stanley Matchett, Μουσικοί από το Μπαλί, Ολυμπία Αγαλιανού, Ιερέας, Γιώργος Δίππας, Μπάντα, περιοδικό «Συνεργασία», Αγόρι με τσαμπούνα, Δ. Μουζάκης. **Κεφ. 2** Ο Μέγας Αλέξανδρος και το καταραμένο φίδι, Ευγένιος Σπαθάρης, Φηγούρες Θεάτρου Σκιών, Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός τ. β' εκδ. Γνώση, Η συνέντευξη των ζώων, Σπύρος Ορνεράκης-Sony music. **Κεφ. 4** Αλβανικό μέτωπο, Δημήτρης Χαρισιάδης-Μουσείο Μπενάκη, Πρόγραμμα Επιθεώρησης, Φυλλάδιο με τραγούδια, Πόπη Χησιμέλλη, Πρόγραμμα επιθεώρησης, Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη, Γ' Λυκείου (τεύχος Γ', ΟΕΔΒ, 1984), Δίσκος γραμμοφώνου, Ελληνικός Φωνόγραφος, CD «Τραγούδια για το στρατό», Εμπρός της Ελλάδος παιδιά, Εθνικό & Ιστορικό Μουσείο, Σοφία Βέμπο, εφημ. Καθημερινή - 7 ημέρες: «Το ελαφρό ελληνικό τραγούδι Νο 2», αρχείο Βαγγέλη Καπετανάκη, Άγνωστοι ήρωες, Αλ. Αλεξανδράκης- Πολεμικό μουσείο, Ανάπηρος Αλβανικού μετώπου - λυράρης, Σπύρος Βασιλείου -Αρχείο Γερογιάννη Πετιμεζά [Γιάννης Μπαρδόπουλος] Καθημερινή -7 ημέρες: «Πόλεμος του 40', εικαστικά και σκιτσογραφία». **Κεφ. 7** Το χαμόγελο της Τζοκόνας, Μίνος - Emi. **Κεφ. 9** Η Αλίκη στο ναυτικό, Μάκης Δελαπόρτας - Lyra, Βιεννέζικο Βαλς, Μουσείο πόλης της Βιέννης από το CD «J. Strauss, Η μεγάλη μουσική», (εφημ. Βήμα), Στίβι Γουόντερ, Rock Εγκυκλοπαίδεια Δ.Ο.Α. **Κεφ. 10** Η Ορχήστρα Νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Αίθουσα Φίλων της Μουσικής, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών - Χάρης Ακριβιάδης, Διάγραμμα ορχήστρας, "The Oxford Junior Companion to Music", Oxford University Press 1979β, Άρπα, Κλαρινέτο, Κόρνο, Συμφωνικά τύμπανα, Φίλιππος Νάκας ABEETE, Βιόλα, Κύμβαλα, Μουσική - Ν. Άρντλεϋ, εκδ. Ερευνητές, Βλαδμίρ Ασκενάζι, Πρόγραμμα Συναυλιών της Ορχήστρας Νέων Ευρωπαϊκής Ένωσης 2002- Brian Angel, Η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών στην Αίθουσα Φίλων της Μουσικής, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών - Αφοι Αναγνωστόπουλοι. **Κεφ. 12** Γέννηση «Οι γιορτές του Αποστόλη», εκδ. Παρουσία, Κάλαντα, Βούλα Παπαϊωάννου-Μουσείο Μπενάκη, Τουμπιλέκι, Ντέφι, Ζίλια, Φωτεινή Χριστοφιλοπούλου, Μασσιά, Ελληνικά Λαϊκά Μουσικά Όργανα - Φ. Ανωγειανάκη, εκδ. Εθνική Τράπεζα. **Κεφ. 13** Ζωγραφίες μαθητών: Βάσια Μπετσίδου, Μάνος Βουρλιώτης, Παναγιώτης Κοντοδήμος, Χριστόφορος Μάλαμας, Τούμπα, Τρομπόνι, Κιθάρα, Πιάνο, Κλαρινέτο, Φίλιππος Νάκας ABEETE. **Κεφ. 14** Μαρτυρίες - χαρακτηρισές Βυζαντινής Παρασημαντικής, «Εισαγωγή στην Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική» - Μ. Δ. Μαυροειδή, εκδ. ΙΕΜΑ. **Κεφ. 16** Ελληνικός Δημοτικός Χορός, Λύκειο Ελληνίδων, Ρυθμική Γυναστική, Δ. Ο Ε, Μπαλέτο, «Γνωριμία με τη μουσική» - Κρις ντε Σούζα, εκδ. Διάγραμμα - Ντουντούμη και Σία, Φρεντ Αστέρ, Μουσική και Κινηματογράφος - Κ. Μυλωνάς, εκδ. Κέδρος, Το Θέατρο του Καραγκιόζη ή αναπαράσταση του Ελληνικού Θεάτρου Σκιών, Ευγένιος Σπαθάρης. **Κεφ. 18** Ζωγραφία μαθητή: Χριστόφορος Μάλαμας. **Κεφ. 20** Χορωδία μαθητών-25η Μαρτίου, Ιωάννα Τσιαπτή, Το Ελληνόπουλο, Κ. Γ. Παπαγιαννάκης - Μουσείο Μπενάκη, Αρματολός, Ρ. Π. Μπόνιγκτον - Μουσείο Μπενάκη, Ο Ρήγας Φεραϊός ψάλλει το Θούριο, «Πανόραμα ελληνικών επαναστάσεων», εκδ. Κουμουνδουρέα - Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Έξοδος του Μεσολογγίου, Θ. Βρυζάκης - Δημοτική Πινακοθήκη Μεσολογγίου - «Πανόραμα Ελληνικών επαναστάσεων», εκδ. Κουμουνδουρέα, Έλληνες τραγουδιστές, Θ. Λεμπάνκ - Μουσείο Μπενάκη, Ύμνος εις την Ελευθερίαν (β' μελοποίηση από το Ν. Χαλικιόπουλο - Μάντζαρο), Μουσείο Μπενάκη. **Κεφ. 22** Μονή Οσίου Λουκά: «Η Σταύρωση» στο νάρθηκα, «Ανάσταση ή Κάθοδος του Χριστού στον Άδη, εκδ. Hannibal, Στολισμός Επιταφίου-Κάρπαθος, Τζούλια Κλήμη - Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής: Δ. Σαμίου - CD «Τα Πασχαλιάτικα», Ο Λάζαρος στο Καπαρέλι Θηβών Γ. Αικατερινίδης: «Λαϊκή παράδοση και παιδί», εκδ. Καστανιώτη, Λάζαροι, Α. Γαλλοπούλου, «Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός Τομ. 2», εκδ. Γνώση, Χορός την Κυριακή του Πάσχα, Λευτέρης Δρανδάκης. **Κεφ. 23** Σιτάρ, Νταραμπούκα, Ross Daly, «Παραδοσιακά Μουσικά Όργανα» Δήμος Πατρέων, Εξώφυλλο CD "Womad", περιοδικό Jazz & Jazz τ. 111. **Ανθολόγιο Τραγουδιών** Εθνικός Ύμνος, «Ο Νικόλαος Μάντζαρος κι ο Εθνικός μας Ύμνος» - Ντ. Κονόμος, εκδ. Ιω. Καμπανά.

Εικονιστικό υλικό του Τετραδίου Εργασιών:

Κεφ. 4 Υποσιτισμένο παιδί της Κατοχής, Βούλα Παπαϊωάννου - Μουσείο Μπενάκη, Ενθύμια από τον πόλεμο του 40' - Τσολιαδάκι - Καβάτι, Αρχείο Γερογιάννη Πετιμεζά [Γιάννης Μπαρδόπουλος] Καθημερινή -7 ημέρες: «Πόλεμος του 40', εικαστικά και σκιτσογραφία», Παλιό Ραδιόφωνο, Ωδείο Αθηνών: Βιβλίο Προγραμμάτων Συναυλιών του 1935, Πολεμικό Λαχείο, Μία ερώτηση, Πόπη Χησιμέλλη, Η Ελληνική αντεπίθεση, Σταμάτης Πολενάκης - Πολεμικό Μουσείο, Ο Δικτάτορας, Μια Κυριακή με τον Τσάπλιν, εκδ. Άμμος. **Κεφ. 10** Βιολί, (Φωτεινή Χριστοφιλοπούλου), Κόρνο, Συμφωνικά τύμπανα (Μουσικός Οίκος Φίλιππος Νάκας ABEETE). **Κεφ. 12** Κάλαντα, Νικηφ. Λύτρας - Εθνική Πινακοθήκη, Ντιβιτζήδες, Γκαμήλα, Λευτέρης Δρανδάκης «Ο αυτοσχεδισμός στον ελληνικό δημοτικό χορό». **Κεφ. 18** Παγκανίνι, Music: A Pictorial Archive of Woodcuts & Engraving, Dover Publications. **Κεφ. 22** Πατρών για κατασκευή Λαζάρου, Μ. Αργυριάδη, Ν. Ψαράκη - Μπελεσιώτη - Μουσείο Μπενάκη. **Κεφ. 25** Ζουρνάς, Νταούλι, Φλογέρα, Βιολί, Κουδούνι, Φωτεινή Χριστοφιλοπούλου.

Επίσης, αξιοποιήθηκε το παρακάτω υλικό και οι πηγές:

- Μουσικές παρτιτούρες (ψηφιακή απόδοση των καταγραφών της συγγραφικής ομάδας): **Ευάγγελος Σαγρής**.
- Μουσικά κείμενα σε βυζαντινή παρασημαντική που συμπεριλαμβάνονται στο Βιβλίο Μαθητή: Απολυτικό των Χριστουγέννων και Απολυτικό των Τριών Ιεραρχών από τη «Συλλογή Ιδιόμελων και απολυτικών και άλλων τινών μελών των δεσποτικών και θεομητορικών εορτών και των εορταζομένων αγίων του όλου ενιαυτού, τούτε Τριωδίου και Πεντηκοσταρίου μελισθέντων παρά **Μανουήλ Πρωτοφάλτου** ως ψάλλονται εν τη του Χριστού Μεγάλη Εκκλησία και εκδοθέντων παρά Χαρίση και Θ. Π. Παράσχου. Μεταφράσει και επιστάσει του Διδασκάλου Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος», Εν τη τυπογραφία Ισαάκ Δε κάστρο και Υιοί, 1831.
Κοντάκιο «Τη Υπερμάχω» από το **«Μουσικό Πανδέκτη της Αδελφότητας Θεολόγων η «Ζωή»**, Τόμος Πρώτος, έκδοσις 6η.
- Συμφωνικά μουσικά όργανα του **Πειραματικού Μουσικού Σχολείου Παλλήνης** (φωτογράφιση σε συνεργασία με τους διευθυντές **Ανδρέα Ρήγα** και **Κώστα Παπαγεωργίου** και με τη συνδρομή του **Δημήτρη Αντωνιάδη**).
- Προσωπικό αρχείο βιβλίων και εικόνων: **Ανδρέας Γλυνιάς**.
- Προσωπικό αρχείο εντύπων και αλληλογραφίας από το 1940: **Χησιμέλλη Πόπη**.
- Παραδοσιακά μουσικά όργανα του **Μουσείου Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων** (φωτογράφιση: **Χρυσάνθη Ζεπάτου**)
- Παραδοσιακά μουσικά όργανα του **Μουσικού Οίκου Λάκη Στασινού** (φωτογράφιση: **Φωτεινή Χριστοφιλοπούλου**).
- Φωτογραφικό υλικό **Μουσικού Οίκου Φίλιππου Νάκα ΑΒΕΕΤΕ**.
- Προσωπικό αρχείο παραδοσιακής μουσικής και λαογραφίας: **Νάνσυ Χαρμαντά** και **Πέννυ Τσιρίκου**.
- Εκπαιδευτικός Φάκελος, «Έθιμα του Πάσχα»: **Μαρία Αργυριάδη, Νίκη Ψαράκη - Μπελεσιώτη, Πρόγραμμα «Μελίνα», Μουσείο Μπενάκη**.
- Προσωπικό αρχείο και άρθρα Μουσικής Τεχνολογίας: **Γιώργος Μιχαλόπουλος (περιοδικό «Μουσική»)**.
- Φωτογραφίες φυσικών προσώπων κατόπιν άδειας των ιδίων ή των κηδεμόνων τους:
Πατέρας Απόστολος Μιχαήλ, Νίκη Ανδρέου – Φαίδωνας Ασβεστάς, Γιώργος Γουδής, Εύα Πυραλή, Παναγιώτης Σαΐτης, μαθητές και μαθήτριες 67ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών, 61ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών και Πειραματικών Δημοτικών Σχολείων του Π.Τ.Δ.Ε.Π.Α (της πρώην Μαρασλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας).

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.